

Janez Švajncer

NOVE KNJIGE ZLATE VOLARIČ

Različnost je spoznavna oznaka avtoričinega snovanja pričujočih besedil. Kar troje jih je poslala javnosti v prvih treh mesecih tega leta. To je nenavaden, če že ne izjemen podvig založništva, vendar je potrebno takoj pripomniti, da je posredi zasebna iniciativa. Dela so namreč izšla v samozaložbi: založnik in urednik *Jože Volarič* je vsako knjigo pospremil z aktualnim aforizmom. Pisateljčin delež je dvojen, zakaj pisanje je popolnila s svojimi domiselnimi črno-belimi risbami in z oblikovanji ovitkov.

BISERI V DEŽJU

nosijo omembo kraja in čas izida knjige: Kranj, Kokrica, januar 1995. Tako je to delo pomaknjeno v ospredje pred naslednjima dvema, ki ju bomo predstavili v nadaljevanju tega zapisa.

V knjigi se vrsti petintrideset črtic, poimenovanih humoreske. Po zadnji nosi zbirka naslov, zaradi pradačnega dognanja v ljudskem izročilu in zadeva vrh medsebojnih odnosov na relaciji ženska-moški. Pisateljica soglaša s partnerjema o njunem spoznanju v naravi, obdarjeni z dežnimi kapljicami, ko ji on dé: – Draga moja, ti si moj biser v dežju in mu ona pritrdi: – Tudi v dežju so biseri.

Pisateljica *Zlata Volarič* je segla z veliko zajemalko v življenje, točneje v motive in je parafrazirala izrečeno misel Balzaca, da vsakomur pogleduje zgodba iz nosa. Dodajala je ščepce zlahtnosti iz svojega notranje bujno ocvetličene vrta in zgodbe obdarila z vitalnostjo, da zaživijo polno in pritegnejo bralca, ki so mu namenjene, da v njih in skoznje uzre delček svojega jaza v sedanjem ali nekdanjem razpoloženju, ko se je poistil s predstavljen osebno, četudi popolnoma neznano in je v njej odkril sorodnost, že kar simpatično bližino in željo, postati ji vsaj podoben, če že ne enak. Seveda tega ni mogoče posplošiti in v to podobnost pritegniti vsakega, je le ena od možnosti zbližanja s pisateljico, ki je znala zabrenkati na pravo struno in izvabiti iz nje tone, bližnje še komu drugemu ob njej. To je pa že tisto, najvažnejše, priznanje, ki sicer morebiti ne bo izrečeno na glas, ampak tukaj je, tipaje se v notranjost, kjer mu je zagotovljen stalni prostor.

Ali bistro oko za opazovanje ali fenomenalen spomin? Tudi o tem je mogoče spregovoriti in kljub temu vedno znova postaviti enako vprašanje kratko in malo zaradi števila humoresk, ki jih je pisateljica doslej izdala v trinajstih knjigah. To število doseže štiristošestinsedemdeset stvaritev, ki jim je osnovna posebnost različnost glede motivov obravnavanih oseb, kolikor pa se pojavijo večkrat, ni opaziti

ponavljajočih se prizorov v nastopih in vedenju oziroma značajske drugačnosti. Med njimi so v glavnem ljudje iz domačega kroga, iz sosesčine, z ulice in še naključni posamezniki, medtem ko je manj posebnežev.

Pisateljica upošteva Levstikovo priporočilo, naj se v literaturo sprejeti lik vede in izraža svojemu stanu in položaju primerno. Njena vizualna panorama premore širok razpon in vključuje izobražene in neuke osebe. Ti, slednji, so ji najbližji in jih pomakne v ospredje z vso njihovo enkratnostjo v povsem vsakdanjih opravilih in naravnem okolju.

Pomemben ji je dogodljaj, kako ga uokviriti v zgodbo, da ne ostane torzo, primer trenutka, zvezdni utrinek. Tlečo iskrico razplameneti v neugasljiv plamen z enakomernim sijem, ki privablja in ne odganja pa pripravlja na beg. Imenujmo talent ali karkoli že, dejstva ne gre obiti: avtorica izžareva fluid s tolikšno privlačnostjo, da je njene zgodbe nujno sprejeti za svoje in se pridružiti akterjem v njih.

Črtice se vrstijo podobno naglo menjajočim se prizorom na filmskem platnu, osebe v nji so različne, iz vseh poklicev in generacij, dogajanje je postavljeno v vse mogoče situacije od čisto naravnih, tukajšnjih, zemeljskih do vzpenjajočih se v višave in segajočih rahlo na obrobje fantastičnega videnja. Vsem je skupna optimistična naravnost, ki z dobršno mero prevlada nad pesimističnim ravnanjem posameznikov, privrženih naivnosti, da ne počno nič nenaravnega, vendar je v končnem bistvu razlog za njihovo nevednost človeška in duhovna ozkost, celo sebičnost. Temu dajejo prednost pred splošno veljavnim in ustoličenim pravilom tretiranja sebe in okolja, v katerem se gibajo. S takšnimi, neprevladujočimi primeri je pisateljica opozorila na deformacije zdaj in tukaj in povsod v svetu.

Urednik zbirke *Jože Volarič* meni v spremni besedi o knjigi, da to ni humor, ob katerem se sproži plaz-krohot, to so črtice, ki v vogalih ustnic in oči rahlo nakažejo skoraj skrit nasmešek – sramežljiv, kakor da se sami sebi poskušamo nasmejati, pa nas je sram in nam je nerodno, ker smo se spoznali – ujeli ali je v nas rahli čut užitka, ker smo »srečali« znanca – torej svoj in naš vsakdan. – In še njegov aforizem: Humor je vsak dan, (pripravljen po gurmansk) z začimbo.

PO STOPNICAH K SONCU

Ljubezenski roman za najstnike

Pisateljica Z. VOLARIČ je v enajst razdelkov uvrstila in pospremila zgodbo najstnice Jernejke, šolarke sedmega razreda, močno zasidrane na tleh realnosti in vendarle odmaknjene od nje v svet, ki je samo njen in nikomur drugemu dostopen. Vsakozi skrivnostni in zgolj za osebno rabo, še več: za zaupno izpoved o stvareh in pojavih, starejšim popolnoma naravno-umevnim, najstniki obteženih z notranjo stisko ali zagato, ko je dvom silnejši od trezne presoje in zadobiva elemente obupa, ali bolje naveličanosti in splošne ujezljivosti nad vsem in vsakomer.

Jernejka ni po naključju razdvojena, begajo jo neurejeni, že kar hladni odnosi v družini med njenima staršema, ki ju pot popelje vsakega v svojo smer, zanju jasno določeno, za hčerko obdano z meglenim obrisom, da ne razloči več, kdo je krivec in kdo žrtev. Prav zategadelj se dekle vrača k dnevniku, ki ga piše na skrivnem in mu zaupa svoje težave, za njegovega pomočnika pa si omisli še dedka, nekaj kilometrov onstran njenega doma, kamor prihaja v trenutkih, ko si obeta, da jo le on zmore rešiti s potapljanje se ladje morečega počutja in nerazpoloženosti.

Dedek se ji kaže v simbolni podobi: na videz resničen, z vsemi človeškimi vrlinami in slabostmi, in vendarle drugačen od drugih, povzdignjen iz sive sedanjosti

na žrtvenik, kamor prihajajo pomoči potrebni z darovi za odrešitev neznosne teže, ki jim ramena niža proti tlom. Ona v njegovi bližini začuti olajšanje, kakor da je použila pomirjevalno tabletko, in ni več najmanjše sledi dotlejšnjega nemira, zaradi česar je sedla na kolo in se odpeljala od doma semkaj k njemu. Dedek je razumeva-joč in dobitljiv – prav to ji je tisto nadomestilo, ki ga potrebuje kot vsakdanji kruh za potešitev svojih želja, vedno ponavljajočih se in nikoli izpolnjenih.

Povezanost med dekletom in dedkom stopnjujeta njena starša s svojo brezbriznostjo do nje, ne zavedaje se pogubnih posledic načetega sožitja med njimi. Družini se mamejo temelji zaradi ravnanja zakonskih partnerjev: oba videvata le sebe in jima je malo mar za ohranitev znosnih medsebojnih odnosov v družinskem krogu; prednost dajeta samo svojemu osebnemu predsodku o nujnosti spremenitve razmer. Zategadelj ubereta skoke čez zakonske ojnice, česar niti ne prikrivata drug pred drugim in tudi ne pomislita na jutri, važno jima je danes.

Najstnica Jernejka je kaj kmalu dojela naelektreno ozračje med staršema in njeno presenečenje je bilo toliko večje tedaj, ko sta jo povabila v hišo in sta ji sporočila, da se ločujeta. Ob tej novici so ji solze zastrle pogled in se ji začele kotaliti po licih. Onadva pa sta ji neprizadeto dejala: – Nikar ne joči, saj se ne ločujeva za vedno. Samo poskusno pojdeva narazen in bova ugotovila, ali je med nama še ostalo kaj prve ljubezni.

Izjava staršev o ločitvi in njun zaresni odhod k novima izbrancema pa kasnejša vrnitev na izhodišče poraja vprašanje avtoričine opredelitve do tega pojava, ki ga ni mogoče posplošiti, zakaj malo zakoncev se po razdružitvi odloči za ponovno združitve. V omenjenem primeru to ne velja, zato je njena pripoved zgodbe poskus vnovičnega sožitja zakoncev, ki ju je nekoč povezala ljubezen, če že ne kar slavo-spev trajni ljubezni.

Pisateljica ni nastopila v vlogi razsodnice in zagovornice neločitvenega zakona, očitna je le njena skrb za ohranitev predstavljene družine zaradi najstnice Jernejke in njene prihodnosti. Svojo simpatijo do nje je potrdila skozi vso zgodbo, kar zbuja vtis z elementi prepričanja, da ji je najbližje prav takle lik mladega rodu, prihajajočega za starejšo generacijo.

V besedilu je zaslediti avtobiografske črte pisateljice, ki poleg literarnega snovanja razvija slikarstvo – zlasti v črno-beli tehniki risbe ljudi, predmetov, pokrajine in tihožitij. Te črte je namenila glavni akterki romana Jernejki, ki kljub najstništvu ob pisanju dnevnika vedno bolj čuti nagnjenje, že skorajda potrebo po prenašanju svojih doživljanj in čutenj v risbe. Seveda so tole šele naivne želje, ki pa utegnejo v doglednem času – upoštevaje dekletovo nrav – postati resničnost.

Zlata Volarič je izkušnost v učiteljski stroki narekovala pisateljsko poseči med šolarje, ki jih je več let spoznavala in pripravljala za kasnejšo vključitev v svet odraslih. To ji ni bilo težavno, saj je spoznala celo galerijo vedoželjnih in zvedavih deklic in dečkov, a katerega izbrati za karakterističnega nosilca vseh? Najprimernejša ji je bila Jernejka in skoznjo je refleksivno odgrnila pogled v nastajajočo družino in stanje, ki ga povzroča sedanji stehinirani čas, prinašaje fizično razbremenitev posameznika in množice pa posledice vse večje in občutnejše nedejavnosti in razpoložljivega časa.

In še mnenje urednika te knjige Jožeta Volariča v aforizmu: Na dlaneh imam svet, pogosto življenja nimamo v rokah.

SONČECE V SONCU – Roman

ZLATA VOLARIČ je v tem delu slogovno privržena zgoščeni tehniki pisanja z menjavanji prizorov in dogodkov, ki si sledijo v filmskem zaporedju. S to obliko projekcije dosega zanimive in privlačne učinke, da jim sledimo z dobršno mero pozornosti, oznamovane radogledno: v zrkla oči čimprej ujeti tisto, najbistvenejše, za potešitev porajajočega se in pričakovanega, da bo pravilno ukrojeno in brez ohlapnosti. Namreč – zgodba romana sega na torišče, samo po sebi zmeraj sveže, privlačno, in čeprav skozi vekove ponavljajoče se, še vedno enkratno in neponovljivo. Beseda je o ljubezni, ki ji pisateljica namenja ódo najlepših in čudovitih nepojenjajočih tonov.

Da, ljubezen, ta večno porajajoča se himna vseh živih bitij – kdor ugovarja, še ni zrel za druženje z zagovorniki tega čutenja. Puščica ne zadeva osrednje osebe v romanu, s pravim imenom Elizabeta Marija Klementina, ki sta jo srečna starša nekoliko skrajšano imenovala: Sončica. Poznavalci so zatrjevali, da je dolgost imena imela svojo zgodovino: prvo ime je zadevalo možovo mater, drugo ženino, tretje pa je ostalo nepojasnjeno.

Stara, prenovljena hiša, kjer se je zgodba dogajala, je stala v tihi ozki ulici, obdani z zelenjem in drugimi podobnimi domovi. Po večini so tod bivali nekoč železniški uslužbenci, se upokojevali in negovali vrtove in hiške. Krpali so strehe, dozidavali in umirali. Mladi so odšli v različne službe in pozabili na železnico, ki je dajala kruh njihovim staršem. Kupili so si avte, se v njih prevažali sem in tja, tudi brez potrebe, bolj ali manj bahavo, odvisno od tovarniške znamke vozila. V tej okolici je bil avtomobil znak prestiža, bogastva, ugleda.

Ilustrativni opis okolja in domačih razmer je dal slutiti, da Sončica prebiva v lepo urejenem domu in pozna le ugodje ob materi, bančni uradnici, in očetu, vodji delavnic v tovarni električnih naprav. Začetek njune zakonske zveze je bil obetaven, poln medsebojne predanosti in razumevanja, potem pa se je njuna velika ljubezen krhala. Vzrok? Še nepojasnen in vendarle povezan z moževim službenim potovanjem. Odkar se je vrnil domov, je postal zajedljiv in nezadovoljen. Kričal je na ženo zaradi drobnih gospodinskih in hišnih opravil, ona pa mu je ugovarjala in ni bila ženska, ki bi znala ob pravem trenutku utihniti. Venomer sta nekaj obsojala, v sebi, na sebi in drugih. Le pogled na Sončico ju je osrečeval in pomirjal.

Ponašala sta se podobno nestalnemu vremenu: razpoloženo, nerazpoloženo, prijateljsko, sovražno, vse zaradi odtujenosti drug drugemu in njegovega in njenega prebega k »novi ljubezni«. Zagrebela sta prav vse, kar ju je dotlej družilo in se popolnoma odtujila hčerki, ne da bi pomislila, kaj bo z njo in komu bo prepuščena na milost in nemilost. V tej njuni zaslepljenosti jima ni bila mar njena stiska, ko ni imela več nikogar, da bi mu povedala, kako ji je hudo in kako trpi, prepričana: – Mene pa noče nihče. Tedaj so se ji zarinila v misli boleča vprašanja: Zakaj umre ljubezen? Tista velika ljubezen, ki je prej vroče osvajala in združevala? Kam je izginila?

Sončica je poskušala razumeti očetovo odhajanje od doma, njune prepire in zakaj se je njuna ljubezen ohlajala. Odgovori so se ji trkljali neurejeni in sprožali ugibanja, ali so temu med staršema botrovali nerazsodnost, naključje, staranje, vendar se ni otresla dvomov in šele pomisel, da mora nekaj storiti zase, se izšolati in si pridobiti poklic, ji je vrnilo dobro voljo in odločitev, da jo bo mladost popeljala do željenega cilja. Opustila je oklevanje in se, ko se je oče poročil z oblastno hladno žensko in se preselil k njej, mati pa k moškemu – učitelju z njene šole, kaj kmalu, od vseh prezrta odpravila v noč s potovalko. Vanjo je naložila jopo, hlače, nekaj majic,

ruto, beležnico in svinčnik. To slednje je bila prva stopnica, na katero bo stopila in se po naslednjih naglo vzpenjala, da se ji uresničijo pogoste sanje in bo postala slikarka.

Zajelo in uklenilo jo je videnje prihodnosti: Seveda so važne barve. A z njimi moram nekaj narediti. Toliko misli in čustev je v meni in jaz bi jih podarila rada tudi komu drugemu (str. 64). (Tudi v tej knjigi je pisateljica Z. Volarič oznamovala avtobiografske črte.)

Potem je odisejada Sončico popeljala v svet. Bilo je veliko več čeri in prepadov kakor ravnin; na dolgi, neskončni poti čez luže, morja, celine se je pogrezala v blato, ponižanje, vsa trpeča se je poganjala dalje, proč od kapljic krvi, nastalih z vbodljaji injekcijske igle, polne vtekočinjenega mamila, in zdravnano-pokončno dospela do zadnje postaje – doma!

Sporočilo pisateljice je strnjeno v zaznavi o moči volje, ki premaga vsako oviro in gorje.

Domišljijsko in verjetnostno razgibano pripoved je urednik Jože Volarič pospremil z aforizmom: Vsak dan ima svoje korake, vsaka noč premore sanje za vsak nemir.